

Список використаної літератури:

1. Крупка Я.Д. Облік у будівництві: Підручник / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Р.О. Мельник. – К.: Знання, 2008. – 631с.
2. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік та оподаткування: Навч. посібник / За ред. Р. Л. Хом'яка, В. І. Лемішовського. – Львів: Бухгалтерський центр "Ажур", 2009. – 1112 с.
3. Салошенко С.В. Напрями вдосконалення документального оформлення операцій з основними засобами / С.В. Салошенко // Управління розвитком. – 2011. – № 7(104). – С. 39-41
4. Гречко С.М. Документальне оформлення надходження основних засобів / С.М. Гречко // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 4 (58). – С. 40-43

Романів С.Р., к.е.н., доцент ТНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛУЖБИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Входження в фінансово-господарську діяльність підприємств законів ринкової економіки спонукає кардинально змінити направленість контролю. Яскравим проявом тенденції переходу до ринкових відносин є створення нових організаційних структур підприємств, різноманітність існуючих форм власності, розвиток самоуправління і ін. В таких умовах контроль повинен носити в основному попереджувальний і запобіжний характер, а також сприяти розвитку товарно-грошових відносин, ринку засобів виробництва і продуктів праці. На підприємстві має бути створена надійна і ефективна система контролю, здатна захистити інтереси підприємства, допомогти вистояти в жорсткій конкурентній боротьбі.

Невідповідність існуючої системи контролю запитам системи управління, обумовлює проведення досліджень, пов'язаних із сутністю контролю і зокрема, внутрішньогосподарського, основних форм, завдань та передумов успішного його функціонування в сучасних умовах. Проте, слід зазначити, що діюча система внутрішньогосподарського контролю має за мету насамперед забезпечення дотримання законності і доцільності здійснення фінансово-господарської діяльності і діє лише на рівні реалізації тактичних планів, та зовсім не зачіпає етапи стратегічного планування. Досягнення стратегічних цілей і забезпечення реалізації прийнятих управлінських рішень внутрішньогосподарський контроль не в змозі реалізувати через ряд причин :

- система бухгалтерського обліку часто не має інформації, необхідної для прийняття рішень, оскільки бухгалтерська інформація стосується минулого, а прийняття рішень – майбутніх подій;
- керівники структурних підрозділів, зайняті виробничою діяльністю і не володіють відповідними знаннями і практичними навиками в області прийняття управлінських рішень. Тому необхідний спеціальний орган, який би надавав консультації керівникам цих підрозділів щодо ефективності виробництва на місцях і здійснював би підготовку інформації з метою прийняття управлінських рішень;
- діяльність сучасного підприємства відрізняється наявністю порівняно великої кількості спеціалістів, які не є керівниками, однак в силу делегування їм повноважень, мають прийняти важливі для підприємства рішення;
- виконання бухгалтерією свого основного завдання – відображення фактичного стану діяльності підприємства, а також здійснення часткового контролю (в межах наданої їм компетенції) не вирішує проблем контролю в глобальному масштабі, а отже не забезпечує реалізацію стратегічних цілей підприємств відповідно.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що ні бухгалтерія, ні керівники структурних підрозділів не в змозі в повному обсязі реалізувати функцію внутрішньогосподарського контролю, яка здатна в сучасний період забезпечити потреби управлінського персоналу щодо якості розробки і ефективності реалізації стратегічних завдань, стійкого розвитку і виживання в умовах жорстокої конкуренції.

Тому, крім контролю, який здійснюють керівники структурних підрозділів, необхідний контроль спеціального самостійного органу, який би забезпечував наступне : 1) прийняття своєчасних і правильних управлінських рішень; 2) реалізацію прийнятих управлінських рішень; 3) консультування керівників щодо ефективності здійснюваних операцій на всіх рівнях управління.

Ефективна робота суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки в значній мірі залежить від організації системи внутрішньогосподарського контролю. В даний час підприємства мають всі передумови для формування нової системи внутрішньогосподарського контролю, основним елементом якої стає внутрішній аудит. Для української практики аудиторської діяльності поняття “внутрішній аудит” є новим, хоча закордонном він активно застосовується з кінця 19 століття на великих і середніх підприємствах промисловості, будівництва, транспорту та інших сфер діяльності, які мають складну управлінську структуру. Слід зазначити, що необхідність у внутрішньому аудиті виникає на великих підприємствах в зв'язку з тим, що верхні ланки керівництва не займаються щоденним кон-

тролем за діяльністю підприємства в цілому та нижчих управлінських структур відповідно. Внутрішній аудит дає інформацію про цю діяльність і підтверджує достовірність звітів менеджерів. Крім цього внутрішній аудит необхідний для попередження діяльності підприємства на перспективу. Для порівняння зазначимо, що метою зовнішнього аудиту є перевірка системи обліку і фінансової звітності для того щоб забезпечити інформацією зовнішніх суб'єктів.

Отже, внутрішній аудит – незалежна оцінка діяльності, яка здійснюється всередині самого підприємства з ініціативи його керівництва. Внутрішній аудит – складова загального аудиту, організована на підприємстві в інтересах його власників і регламентована його внутрішніми документами з дотримання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, охорони (збереження) власності і надійності функціонування системи внутрішнього контролю. З іншого боку – внутрішній аудит це складова частина організаційної структури підприємства. Внутрішній аудит – це «третє око» системи управління [3, С.91].

Завдання внутрішнього аудиту можуть бути різними на різних підприємствах в залежності від особливостей його організаційної структури і від завдань, які ставить перед собою адміністрація підприємства в даний період. Основними завданнями внутрішнього аудиту можуть бути такі: 1) забезпечення послідовної та ефективної роботи підприємства; 2) експертиза достовірності оперативного, статистичного і бухгалтерського обліку на предмет достовірності інформації; 3) перевірка обліку витрат на виробництво, повноти відображення доходів від реалізації, формування фінансових результатів; 4) аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства і розробка його фінансової стратегії; 5) періодичний контроль за фінансово-господарською діяльністю окремих підрозділів (філій) підприємства; 6) попередження недоліків, які негативно впливають на ефективність роботи підприємства в цілому і його окремих підрозділів; 7) консультування засновників, керівників підрозділів, спеціалістів і працівників управлінського апарату з питань організації та управління, права, розробка обґрунтованих пропозицій щодо покращення організації системи контролю, бухгалтерського обліку на підприємстві і т.д.

Таким чином, в рамках внутрішнього аудиту здійснюється не тільки деталізований контроль за збереженням активів, але і контроль за політикою і якістю менеджменту.

Як зазначає Редько О.Ю., для внутрішнього аудиту притаманні певні функції, які він повинен виконувати в системі управління. До таких загальних функцій відносять:

- консультативна – реалізується в діапазоні від безпосереднього консультування внутрішніми аудиторами персоналу з питань безпеки

бізнесу до організації міні-тренінгів персоналу або навчальних семінарів з актуальних питань забезпечення якості управління та досягнення мети системи;

- контрольна – перевірка роботи окремих підрозділів або виконавців системи управління на предмет відповідності встановленим планам, правилам, нормам, законодавчим вимогам, правам або обов'язкам, які останнім делеговано або встановлено;
- аналітична – експертна оцінка та прогнозування стану внутрішнього та зовнішнього економічного, правового, інформаційного, психологічного та інших видів середовища бізнесу на предмет загроз для досягнення мети системи, оцінка ефективності господарювання та управління;
- захисна – розробка заходів та контроль за їх впровадженням щодо збереження активів та капіталу в процесі господарювання, попередження шахрайства з боку персоналу або розкрадання власності;
- інформаційно-координаційна – своєчасне та повне інформування вищого управлінського персоналу або вищого органу управління про результати роботи по забезпеченню безпеки бізнесу; узгодження мети, предмету та завдань перевірок з планами та намірами вищого органу управління, окремими підрозділами системи управління [3, С.90].

Практично в реалізації вказаних функцій і лежить парадигма внутрішнього аудиту в системі управління.

Узагальнюючи все вищезазначене, можна стверджувати, що діяльність внутрішніх аудиторів для органів управління підприємством має інформаційне і консультаційне значення. Це пояснюється тим, що адміністрація розробляє політику і процедури контролю підприємства. Проте персонал може не завжди їх розуміти або не завжди їх виконувати. Менеджери не мають достатньо часу для того, щоб перевірити рівень цього виконання і своєчасно виявити недоліки. Допомога внутрішніх аудиторів полягає в забезпеченні захисту від помилок і зловживань, визначенні “зон ризику” і можливості усунення майбутніх недоліків. Іншими словами, внутрішні аудитори допомагають ідентифікувати і усунути слабкі місця в системі управління, а також знайти порушені принципи управління. Таким чином, органи управління підприємством користуються послугами внутрішніх аудиторів як додатковими ресурсами, які допомагають їм здійснювати свої функції.

У сучасних умовах господарювання зростають вимоги до служб аудиторського контролю щодо пошуку резервів удосконалення результатів роботи підприємств, вирішення нових економічних завдань, надання допомоги керівництву у виборі найефективніших варіантів господарської дія-

льності та її прогнозування на перспективу. Для реалізації вищезазначених нових функцій аудиту необхідно відповідним чином організувати апарат внутрішнього аудиту на підприємстві і оптимально застосувати його організаційні форми.

Служби внутрішнього аудиту призначаються власниками економічного суб'єкта і як свідчить зарубіжна практика можуть бути організовані у такі основні структури: аудиторський комітет при Раді директорів; ревізійна комісія; відділ внутрішнього аудиту; внутрішній аудитор; група контролю; інвентаризаційне бюро та ін.[1, С.276].

Як бачимо, форми організації внутрішнього аудиту можуть бути на підприємствах дуже різноманітні. Так, на одних підприємствах створюють відділ (службу) внутрішнього аудиту, на інших – ці функції виконує окрема особа, яка безпосередньо підпорядкована керівнику, а ще на інших – ревізійна комісія. Однак, в будь-якому випадку внутрішній аудит є невід'ємною складовою частиною загальної системи внутрішнього контролю на підприємстві.

В подальшому детальніше зупинимося на організації відділу внутрішнього аудиту на підприємстві. У загальних рисах процес організації служби внутрішнього аудиту (далі – СВА) складається із таких етапів:

- виявлення та чітко визначення кола питань, для вирішення яких створюється СВА, побудова системи цілей створення СВА згідно з політикою на підприємстві;
- визначення основних функцій СВА, виконання яких необхідне для досягнення поставлених цілей;
- об'єднання однотипних функцій у групи та формування на їх основі структурних одиниць СВА, які будуть спеціалізуватися на виконанні цих функцій;
- розробка схем взаємовідносин, визначення обов'язків, прав та відповідальності для кожної структурної одиниці СВА, документальне закріплення їх у посадових інструкціях та положеннях про бюро (групу, секцію) СВА;
- об'єднання вказаних структурних одиниць у єдине ціле – службу внутрішнього аудиту, визначення її організаційного статусу, розробка та документальне закріплення Положення про відділ внутрішнього аудиту відповідно до встановленого набору цілей, завдань та функцій структурних одиниць;
- інтеграція СВА з іншими ланками структури управління підприємством;
- розробка внутрішньо фірмових стандартів внутрішнього аудиту [2, С.97-98].

Статут СВА формується відповідним наказом про створення певних організаційних заходів, представлених на рис.1.3.

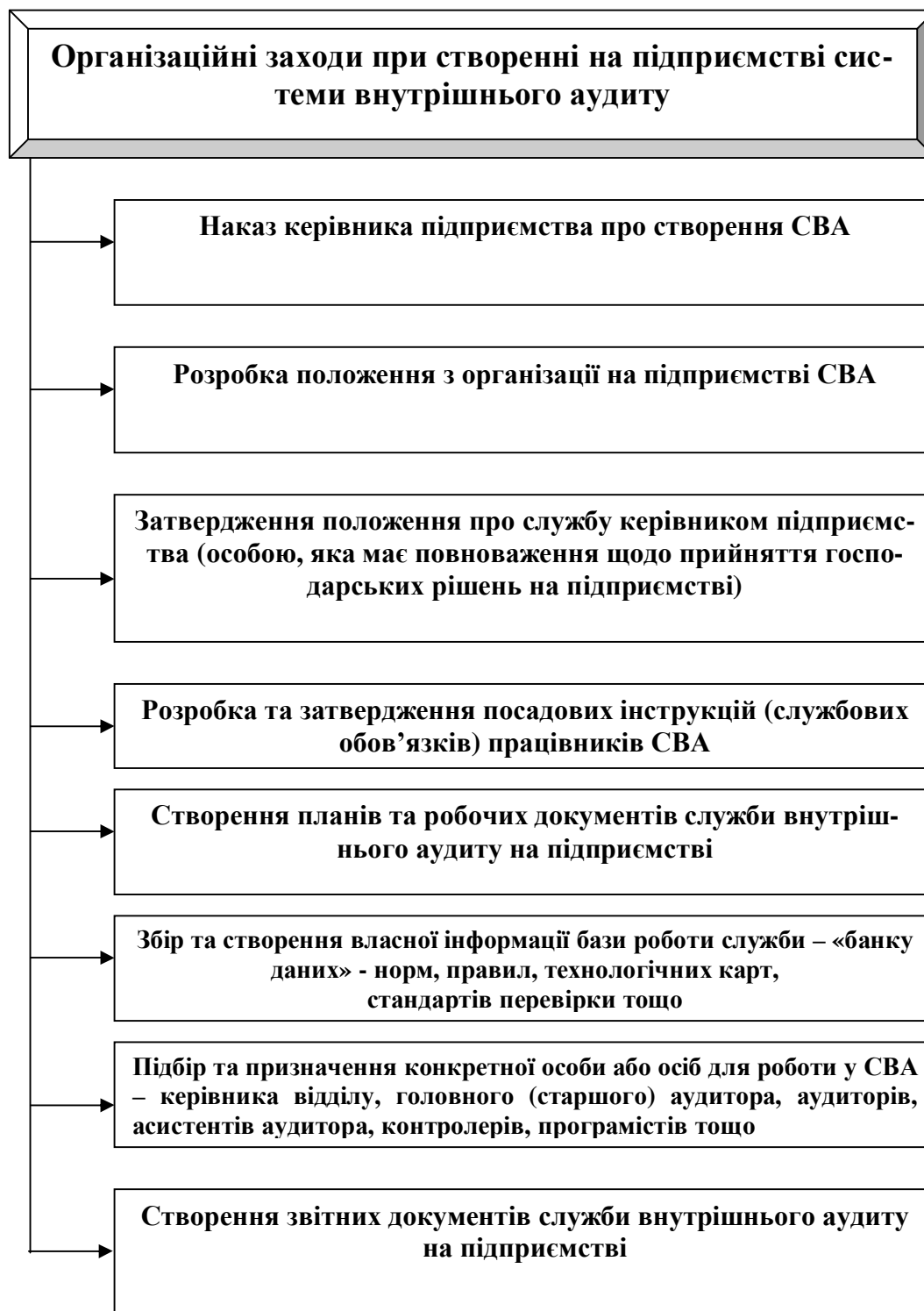

Рис.1. Організаційні заходи щодо створення служби внутрішнього аудиту [2, С. 102]

Відділ внутрішнього аудиту (ВВА) є самостійним структурним підрозділом підприємства. У своїй діяльності ВВА керується законодавством

України, внутрішніми нормативними актами, рішенням засновників і наказами генерального директора.

На ВВА можуть бути покладено виконання наступних функцій:

1. контроль за ефективністю системи бухгалтерського обліку і системи внутрішнього контролю, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
2. контроль за достовірністю бухгалтерської і оперативної інформації, проведення експертизи засобів і способів, які використовуються для ідентифікації, оцінки і класифікації цієї інформації і складання на її основі звітів;
3. контроль за діяльністю різних ланок управління;
4. контроль за збереженням і станом майна підприємства;
5. проведення заходів щодо попередження зловживань і спеціальних розслідувань;
6. розробка рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків і підвищення ефективності управління.

Структуру і штат ВВА затверджує директор підприємства за пропозиціями начальника відділу. До складу відділу можуть входити підрозділи (сектори, бюро, групи) комплексного аналізу, ревізій, постійно діючої інвентаризаційної групи, експертизи та ін. Розподіл обов'язків між робітниками відділу здійснює начальник відділу відповідно до посадових інструкцій і Положення про відділ внутрішнього аудиту.

Відповідальність за організацію внутрішнього аудиту несе керівник відділу, який зобов'язаний організувати безперервний процес ефективного контролю в усіх підрозділах підприємства, а також організувати взаємовідносини зі всіма підрозділами і зовнішніми компетентними органами з питань контролю фінансово-господарської діяльності.

У ВВА повинні працювати переважно працівники з вищою освітою. Бажано, щоб у цю службу були залучені працівники, які б мали ґрунтовні знання не тільки з обліку та аудиту, а й фінансів, кредитування, банківської справи, страхування, права, менеджменту, маркетингу, тощо.

Оптимальний склад і структуру відділу внутрішнього аудиту можна представити наступним чином:

1. керівник відділу внутрішнього аудиту (сертифікований аудитор).
2. спеціаліст (внутрішній аудитор) по оподаткуванню;
3. спеціаліст з правових питань;
4. спеціаліст із фінансового аналізу;
5. спеціаліст із документальних перевірок бухгалтерської звітності підприємства.

Слід зазначити, що в процесі створення відділу внутрішнього аудиту проходять наступні етапи:

1) розробка Положення про відділ внутрішнього аудиту. Дане положення повинно чітко визначити діапазон і межі обов'язків і повноважень відділу внутрішнього аудиту і затверджується як керівництвом підприємства, так і Радою директорів;

2) підготовка стратегічного плану.

Стратегічний план відділу внутрішнього аудиту потрібний для визначення завдань щодо досягнення його основної мети. Стратегічний план відділу внутрішнього аудиту повинен містити відповіді на такі питання:

- які основні зміни планує керівництво підприємства в його діяльності і економіці?
- чи плануються зміни мети і структури підприємства?
- чи очікуються зміни на ринках, де діє підприємство?
- розробка первинного плану.

Після того, як повноваження і обов'язки працівників відділу внутрішнього аудиту визначені, а стратегічний план розроблений, створюється первинний план внутрішнього аудиту.

4) визначення штабу і розробка посадових інструкцій;

5) створення структури звітності.

Для того, щоб реалізувати специфічні потреби різних груп користувачів (керівництво підприємства, Рада директорів, збори акціонерів, аудиторські фірми), відділу внутрішнього аудиту необхідно розробити систему звітності і структуру передачі інформації.

б) прийняття професійних стандартів.

На цьому етапі відділ внутрішнього аудиту повинен визначити основні напрямки і правила, яких він буде дотримуватись в процесі своєї роботи.

7) співробітництво із незалежними аудиторськими фірмами.

Список використаної літератури:

1. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація / Н.І.Дорош. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001.- 402 с.
2. Немченко В.В. Практичний курс внутрішнього аудиту / В.В.Немченко, В.П.Хомутенко, А.В.Хомутенко.-К.:ЦНЛ, 2008.-240с.
3. Редько О.Ю. Аудит та безпека бізнесу : Практ.посіб. / Редько О.Ю., Рижаква О.Б., Редько К.О. – К.:ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2007.- 177с.